

ξιά, ἀδέξια: Παράσχοι καὶ Συνοδινοί, Σοῦτσοι καὶ Καρασούτσηδες, Ραγκαβῆδες καὶ Ζαλοκώστηδες, Παπαρηγόπουλοι καὶ Βασιλειαδαῖοι. Ὁ Σολωμὸς μὲ τὴ φαντασία του, ὁ Βαλαωρίτης μὲ τὴ λεβεντιά του, ὁ Τυπάλδης μὲ τὰ γαλανὰ τοῦ ὄνειρου του, ὁ Κάλβος κλασσικὰ καὶ πλαστικὰ, ὁ Τερτσέτης μὲ παθητικὴν ἀφέλεια, ὁ Λασκαράτος μὲ τὸν ὀρθό του νοῦ, ὁ Μαρκοράς μὲ τὴν καρδιά του. Ὑστερα κ' ἐκείθε πέ-
ρα ἡ ἐθνικὴ ἰδέα ζῇ στοὺς σύγχρονους ἑμᾶς· πότε συμμαχεῖ μὲ τὴν ἰδέαν τῆ γλωσσικῆ καὶ δυναμώνεται καὶ πολεμᾷ ἐναντίον ἐνὸς ἄλλου τούρκου, τοῦ λογιώ-
τατου· πότε παίρνει ἡ κοίτη τῆς νέας νερὰ ἀπὸ πηγὲς βαθύτερες· αἴριο ἴσως εἶναι γραμμένο νὰ ξετυλιχθῇ φιλοσοφικώτερα, νὰ κάμῃ κοσμικώτερο τὸν πατριωτισμό, νὰ τοῦ δώσῃ μιὰν ἄλλην σφραγίδα. Ἡ ἰδέα θάλλεται· μὰ δὲ χάνεται· μεταμορφώνεται. Σὲ μιὰ στιγμὴ χαρακτηριστικῇ, ἀπὸ τὴν ὄψιν τοῦ τωρινοῦ τὴν ἰδέαν τούτη ἀντιπροσωπεύει ὁ Μαρκοράς καὶ μὲ τὸ περπάτημά της ρυθμίζει τὸ σκοπὸ του. Καμιά φορὰ τὰ πράγματα ποὺ τὸν ἐμπνέουν εἶναι τόσο ταπεινά, τόσο **σταχτιά** καὶ πένθιμα χρωματισμένα ἀπὸ κάτω ἄτονο καὶ κάτω ξεπεσμένο, ποὺ ἀντιφεγγίζει μέσα στοὺς στίχους του κάτω σὰν γκρίζο καὶ σὰ μονότονο. (Κοίτα τὴ σειρά «1897—1898.» «Ὁ Ἀποκλεισμός τοῦ 1886».) Πρέπει νὰ διαβάσουμε τὸν «Πρῶτο Βασιλέα τῆς Ἰταλίας», τὸν «Καποδίστρια», τοὺς «Θησαυροὺς τοῦ Ἀλήπασσα», τὸ «Σουλιώτη», τὴν «25 Μαρτίου τοῦ 1867», καὶ ἀπάνου ἀπ' ὅλα τὸν «Ὀρκο», μὲ τὴ χάρη τὴν καλὰ εἰπωμένη βιργιλιακῇ, γὰρ νὰ ζεσταθοῦμε μὲ τὸ φῶς καὶ νὰ δυναμώσουμε μὲ τὴν ὀρεῖαν πίστιν τοῦ ἐθνοπλάστη ποιητῆ. Καὶ ὁ ἀπαλὸς καὶ θηλυκὸς αὐτὸς εἰκονογράφος τοῦ ψυχικοῦ κόσμου καὶ τοῦ φυσικοῦ, γνήσιος καὶ σὲ τοῦτο μαθητὴς τοῦ Σολωμοῦ, συχνὰ πυκνὰ ἀλλάζει τὸ κοντὺνι του μὲ τὸ βοῦρδουλα. Γίνεται σατυριστής. Καὶ ὅταν δὲ χωρατεύει καλοκάγαθα, δὲν παίζει. Τσοῦζει μὲ τὴν εἰρωνίαν καὶ ποτίζει μὲ τὸ φαρμάκι. Διαβάστε τὸν «Ἐναν ἥρωα», τὴ «Φρονιμάδα», τὴν «Ἀπλὴ καὶ καθαρεύουσα.» Πρὶν ἀνοίξῃ ἡ μεγάλη πολεμικὴ περίοδος τῆς δημοτικῆς γλώσσας μὲ τὸν Ψυχάρον, ὁ ποιητής, πάντα πιστὸς καὶ τότε στὴν ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Βηλαρά παραδόσιν, διαμαρτυρήθηκε κατὰ τοῦ φωτοσβέστη σχολαστικισμοῦ. Ἐξὸν ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐθνικὴ παραδόσιν, ὁ Μαρκοράς εἶναι βγαλμένος, χωριστότερα, καὶ ἀπὸ τὴν τοπικὴν παραδόσιν. Θέλω νὰ πῶ γὰρ τὸ ἀργαστήρι τῆς Κέρκυρας ποὺ οἱ τεχνίτες του, ὅσο καὶ ἂν ξεχωρίζῃ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, γνωρίζονται, ἀπὸ τὸ Σολωμὸ καὶ τὸν Πολυλά, ἴσα μὲ τὸ Μαβίλη καὶ τὸ Ντίνο Θεοτόκη ἀπὸ κοινὰ σημάδια βαθιοχάραχτα. Λυπᾶμαι ποὺ πρέπει ἐδῶ, θέλοντας μὴ θέλοντας, νὰ σταματήσω.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΣΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑ. Η ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ κ. ΠΑΛΛΗ. 楚楚楚

Τὴν περασμένη Κεριακῇ, τρακόσιοι περίπου δασκάλοι, ἀπὸ διάφορα χωριά καὶ πολιτεῖες τῆς Ἑλλάδας, πῆγαινε στὴν Ἀρχαία Ὀλυμπία. Ἔ-
τυχε νᾶμαι κεῖ μαζί μὲ τὸν κ. Πάλλη. Πῶς βρεθῆκαμε στὴν Ὀλυμπία τὴ μέρα κείνη καὶ μετς, ἂν τὰ ποῦμε μεθ' ἑαυτοῦ, ὕστερ' ἀπὸ ἕνα δυὸ φύλλα, σὰν καταστρώσω σὲ τοῦτες δῶ τίς στήλες τίς πλούσιες ἐντύπώσεις ποὺ μάζωξα στὸ ἀξέχαστο ταξίδι μου, δεκαπέντε ἀλλάκαιρες μέρες, μὲ τὸν κ. Πάλλη, στὸ Μωριά. Τότε, σὰν ἔρθει ἡ ὥρα, θὰ μιλήσω κάπως πλατὰ καὶ γὰρ τὴν δασκάλικὴν τούτην ἐκδρομὴν.

Οἱ δασκάλοι πῆγανε στὶς ἀνασκαφές, πῆγανε καὶ στὸ Μουσεῖο. Τοὺς μίλησε ὁ ἐφοροὺς κ. Κυπαρίσσης, τοὺς μίλησε καὶ ὁ ἐπιμελητὴς κ. Καραχάλιος. Ὁμορφα τοὺς μιλῆσανε, ὅλα τοὺς τὰ ξηγήσανε καὶ ὥρες βάσταξε τὸ **ἀρχαιολογικὸ** αὐτὸ **προσκύνημα**, νὰν τὸ ποῦμε. Τὸ ἐπάγγελμά τους, ἡ **δασκαλοσύνη** τους, μπορεῖ νὰ συνεπάρθηκε, δὲν ξέρω, ἀπ' αὐτὸ τὸ κουραστικὸ προσκύνημα. Μὰ ἡ ψυχὴ τους, τὸ κορμὶ τους, ἀκόμα καὶ τὸ στομάχι τους, λαχταρούσανε τὴ λευτεριά, τὴ συντροφεμένη μὲ μυρουδιά πεύκου καὶ μὲ ροδοψημένη γουρουνοπούλα. Κι ὁ κ. Πάλλης καὶ γὼ τσακώσαμε ἀρκετοὺς προσκυνητάδες τοῦ πάγκαλου Ἑρμῆ νὰ σταναχωριοῦνται γι' αὐτὸ τὸ χασομέρι.

— Ὡχ ἀδερφέ, σιγόλεγε ἕνας δάσκαλος στὸ σύντροφό του, δὲ βλάφτει σὰ δὲν τὰκούσουμε καὶ ὅλα. Ἐγὼ ψήθηκα ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ ψόφησα ἀπὸ τὴν πείνα.

Κάτου ἀπὸ τὰ πεύκα καὶ γύρω στὸ στρωμένο τραπέζι θὰ νιώσανε οἱ δασκάλοι καλύτερα τὴν ὁμορφίαν τοῦ Ἑρμῆ καὶ τὴν τέχνην τοῦ Πραξιτέλη. Γι' αὐτὸ εἶμαι παραδέξαιος.

— «Ἀφισέ τους νὰ χαροῦνε, μοῦλεγε ὁ κ. Πάλλης. Ἀφισέ τους νὰ φάνε, νὰ γλεντίσουνε, νὰ χορέψουνε. Ὑπέροχο ἔργο ὁ Ἑρμῆς, μὰ πὺδ ὑπέροχη ἡ φύση ποὺ ἀπλώνεται γύρω μας. Αὐτὴ μᾶς συγκινεῖ καὶ αὐτῆνε αἰστανόμαστε. Κι ὁ δάσκαλος, καὶ ὁ καθέννας ἀπὸ μᾶς, σὰ δὲν εἶναι εἰδικὸς ἐπιστήμυνας, σὰ δὲν εἶναι δουλειά του ἡ ἀρχαιολογία, καμώνεται πῶς αἰστανεται τὴν ὁμορφίαν τῆς Τέχνης. Ὅ,τι μᾶς συγκινεῖ εἶναι ἡ ζωὴ, γιὰτὶ τὴν αἰστανόμαστε. Βάλε εἰκοσι ἀθρώπους σ' ἕνα μουσεῖο, μπροστὰ σ' ἕνα ἀριστοῦργημα τοῦ Ρέμπραντ. Στέκονται ὅλοι σὰ χαζοί. Μὰ σὰν περάσει μιὰ ὁμορφὴ κυρὰ πλάϊ τους, ὅλοι θὰ ξεχάσουν τὸ Ρέμπραντ καὶ θὰ καρφώσουνε λαίμαργα τὰ μάτια πάνου τῆς. Ψεύτικο τὸ αἶσθημα τῆς Τέχνης καὶ ἀληθινὸ μονάχα τὸ αἶσθημα τῆς Ζωῆς».

Τὰ λόγια του σωστά κι ἀληθινά. Στὸ μπαλκονάκι, ποὺ βρίσκεται περίγυρα στὴ μεγάλη σάλα τοῦ Μουσείου, στεκότανε μιὰ ἀγαλματοκορμη κοπέλλα, Ἀθηνιώτισσα ζωγράφισα. Ὁ κ. Κυπαρίσσης μιλοῦσε γιὰ τὴ Νίκη, καὶ πολλοὶ δασκάλοι ἀντὶ νὰ βλέπουν τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Παιωνίου, ρήχνανε κρυφὲς ματιὲς στῆς φύσης τὸ καλλιτέχνημα ποὺ τοὺς ἀλαφρογελοῦσε ψηλὰ ἀπὸ τὸ μπαλκόνι.

Μοῦ εἶπε ἀκόμα ὁ κ. Πάλλης·

— «Νά, τί αἰσθάνονται κ' οἱ δασκάλοι ἐδῶ στὴν Ὀλυμπία ποὺ τοὺς μαζώξανε σήμερα. Αἰσθάνονται πὼς βρίσκονται σ' ἓναν ἑρμῶδη τόπο, σ' ἓναν παρὰδεισο, πὼς βρίσκονται μὲ μὲ συναδέλφους τους, πὼς θὰ καλοφάνε, πὼς θὰ καλοπιῶνε, πὼς θὰ χορῆσουν. Τὴν κ' Ἑρμῇ ὅστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα οὔτε θὰ τὸν καλοθυμῶνται πᾶς καὶ τὰ λόγια τοῦ κ. Κυπαρίσσης ποὺ τόσο πρόθυμα τὰ χερσικροτήσανε θὰν τὰ ξεχάσανε κιόλας».

Μοῦ εἶπε κι ἄλλα πολλὰ πάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἀλλοτεὶ τὰ ξαναλέμε. Γενικὰ μὲ τοὺς δασκάλους ἔμεινε εὐχαριστημένος. Μὲ γούστο ντυμένοι καὶ ποδωμένοι, καθάριοι, ἥλιοι, εὐγενικοί, δὲ θυμίζον τὸν παλιὸ τύπο τοῦ δασκάλου. Ἀπὸ δεκαπέντε χρόνια καὶ δὴ ἀλλὰξε πολὺ αὐτοὶ ὁ κλάδος. Ὁ σημερινὸς δάσκαλος κι ὁ πρὸ δεκαπέντε χρόνια διαφέρουν ὅσο ἡ μέρα ἀπὸ τὴ νύχτα. Ὅτε καὶ τόσο σχολαστικοὶ εἶναι σήμερα.

Σήμερα, λέει ὁ κ. Πάλλης, περισσότερο σχολαστικισμὸς βρίσκεις στὸς στρατιωτικοὺς παρὰ στὸς δημοδασκάλους.

Καὶ δὲν ἔχει ἄδικο. Νὰ ποῦμε πὼς σήμερα εἶναι οἱ μισοὶ δημοδασκάλοι δημοτικιστάδες, δὲν εἶναι ὑπερβολή. Στρατιωτικοὶ οὔτε εἰκοσι.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΩΣΑΪΚΑ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

.XXII

Κλεῖ τὴ χυρσὴ τῆς θύρα
Καὶ νὰ λουστῇ πάει ἡ Μοῖρα
Στῆς Λήθης τὰ νερά.

Τίποτις δὲν τῆς λείπει:
Μαζί τῆς εἶναι ἡ Λύπη
Μαζί τῆς κ' ἡ Χαρά...

Σηπτέμβριος 1911: ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΙΓΛΑΙΤΗΣ

© ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Στὸ γινεῖο Λ. ΠΑΠΑ

Ἄς σφίγγεται ἡ καρδιά καὶ τὰ μάτια ὥς μένονιν ἀνικανοποίητα ὁ διαλογισμὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία δὲ θὰ περισσοῦν ποτὲ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα γρημισμένα παλαιὰ τέλη...

Ἕνας βαθυγάλας οὐρανὸς κρίνει νὰ φαίνεται πῶς σκληρὸ τὸ νέο φεγγάρι.

Κατεβαίνει καὶ σημαδεύει μὲ φόβο καὶ μὲ θάνατο ὅπως ἄλλοτε τὴν ἀνιγμιατικὴ θάλασσα.

Τὸ πλοῖο ἐτραντάχθη καὶ ἐσταμάτησε.

Ἡ ξυλένια ἀποβάθρα ἔτριξε.

Ἄλλοι ἔφυγαν καὶ ἄλλοι ἤρθαν.

Τὸ ὄραμα ἐνὸς μαινοφορεμένου κρίνου ἐγέμισε τὴν ἀτμοσφαῖρα ἀπὸ ἐνδοιὰ καὶ μιστήριου.

Μέσα μου αἰσθάνθηκα τότε κάτι ποὺ εἶχε προῦ-πάρξει γιὰ μένα.

Ἀλλὰ τὸ πλοῖο ξεκίνησε καὶ πάλι.

Τὸ ἄπλερο δεντροῦκι ἐσεῖσθη ἄλλῃ μιὰ φορὰ ἀπὸ τὸ δυνατόν ἄνεμο καὶ ἐλυγίσθη.

Ἐκλινε ὅμως τότε μὲ εὐγένεια καὶ χάρι μπροστά στὴν ὥραία ποὺ ἐπερνοῦσε καὶ τὴν ἐχαιρέτησε.

Ἐκαμε ἓνα κίνημα σὰν ἀπὸ τὴν καρδιά του στὰ χεῖλη του καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν κεφαλή του...

Ἐπέρισα μὲ συντροφιά ἀπὸ ἓνα ἀπόμερο ἐγκαταλειμμένο. Τὰ βήματα ἀντιχοῦσαν πυράξενυ.

Ἐδὼ εἶτανε ἄλλοτε κοιμητήριο, μοῦ εἶπε κάποιος καὶ μὲ ἐκτίταξε. Οἱ νεκροί, λοιπόν, ἐπρόσθεσε, μᾶς τιμωροῦνται ἢ μᾶς καλοῦν;

— Μᾶς τὸ ἐπενθυμίζον, ἀποκρίθηκε.

Τὰ βαρκάκια πολὺ τυραννοῦνται νὰ περνοῦν τὸ **Μέγα ρεῦμα**.

Τὸ εἶδα αὐτὸ προχθὲς καὶ τὸ ἐπολόγησα μὲ δικαιοσύνη.

Τὸ σκέπτομαι ὅμως σήμερα μελαγχολικὰ καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀνέχομαι.

Ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει μαρτυρία...